

objavo; ekspresionističnemu realizmu pa se je uprl radi pomanjkanja toplo človeškega v usodah ljudi, duhovne elementarne dinamike, zato ga je odklonil Pregelj (Čas 1932). Ali pa ni med Pregljevimi »Magistrom Antonom« in Detelovim »Velikim grofom« čudovita podobnost ustvarjanja? Erudicija in material, teren in kolorit nadvladata elementarnost duhovno človeškega in je vrednost obeh del samo v realizmu scen in likov, v plastiki (Cf. oceno »Magistra Antona« v DiS!). Zato sta obe deli sicer v posameznostih dobro oblikovani, pa umetniško nedognani in celo pomembni, ker jima manjka človečanske veličine sta le plod zunanjega artizma. Zdi se mi, da se Pregelj prav dobro zaveda te svoje slabosti, zato jo je tako ostro obsodil — na Deteli. Pomanjkanje elementarno človeških globin pa je tipična lastnost vseh ljudskih povesti, katere prvi naš klasik — kot posebne književne vrste, — je Detela, a drugi Pregelj.

Zato je prav, da Detelo izdaja naša največja ljudska književna družba, zlasti še, ker ji tudi idejno, kot prvi zavestno katoliški pisatelj, popolnoma ustreza. Izdaja sama pa je vzorna in se lahko uvrsti v vrsto najboljših izdaj slovenskih pisateljev. Tine Debeljak

Aurelii Augustini Confessiones — Izpovedi Aurelija Augustina. Poslovenil Anton Sovrè. Izdala Družba sv. Mohorja v Celju MCMXXXII. (Štiri neštete, XX in 284 strani; velikost 19,5 × 29,5 cm.)

V monumentalni izdaji po navodilih arhitekta Jožeta Plečnika nam je Mohorjeva družba dala Augustinove Confessiones, izpovedi človeške siročine in božje usmiljenosti, izpovedi moža, ki se mu je po zmotah in blodnjah, po dvomih in bojih »vlila kakor luč trdne gotovosti v srce in so se vse temine dvomov razbegnile«. Na začetku knjige je lep, zelo lep uvod Jakoba Šolarja o Augustinovi osebnosti in o njegovih Izpovedih; opombe k besedilu, seznam oseb in krajev, seznam navedkov iz svetega pisma in iz drugih piscev in dobro sestavljen podroben pregled vsebine stoje na koncu knjige; jedro pa je na 250 straneh: slovenski prevod vseh XIII knjig Izpovedi, delo prof. Antona Sovréta. Augustinus je mojster misli in besede; včasih kar drzen mislec (prim. zadnje tri knjige!), vedno pa z lehkoto oblikujoč jezikovni umetnik. Prevajavec Izpovedi ima dvojno nalogo, obojno težavno: poda naj Augustinovo razmišljanje, včasih po lastni notranjosti do zadnjih globin razgrebajoče, pa zopet smelo po vesoljstvu se spreletavajoče, in poda naj ga po Augustinovo, zdaj pesniško vznešeno, zdaj govorniško nalepotičeno, zdaj sentenciozno zgoščeno, zdaj z besedami se poigravajoče. Sovrè je bil obojni nalogi kos; ustvaril je prevod, ki bi bil Augustinu samemu všeč. Dva primera bosta bolj ko vsaka beseda pokazala, kako zvesto je Sovrè povzel misel in kako srečno posnel obliko.

V 11. pogl. VIII. knjige slika Augustinus svojo notranjo zbeganost in neodločnost prav zadnje čase pred odločilnim sklepom.

Dicebam enim apud me intus:
»ecce modo fiat, modo fiat,« et cum
verbo iam ibam in placitum. iam
paene faciebam et non faciebam nec

Govoril sem samemu sebi v srcu:
»Zdaj zdaj bo, glej, samo hip še, pa
bo.« In že mi je prehajala beseda v
sklep in že sem domalega storil, in

relabebar tamen in pristina, sed de proximo stabam et respirabam. et item conabar et paulo minus ibi eram et paulo minus, iam iamque adtingebam et tenebam: et non ibi eram nec adtingebam nec tenebam, haesitans mori mortis et vitae vivere, plusque in me valebat inolitum, quam melius insolitum, punctumque ipsum temporis, quo aliud futurus eram, quanto propius admovebatur, tanto amplior in me incutiebatur horror; sed non recutiebatur retro nec avertebat, sed suspendebatur.

Retinebant nugae nugarum et vanitates vanitantium, antiquae amicae meae, et succutiebant vestem meam carneam et submurmurabant: »dimittisne nos?« et »a momento isto non erimus tecum ultra in aeternum« et »a momento isto non tibi licebit hoc et illud ultra in aeternum«, et quae suggeriebant in eo, quod dixi »hoc et illud«, quae suggeriebant, Deus meus! avertat ab anima servi tui misericordia tua! quas sordes suggeriebant, quae dedecora! et audiebam eas iam longe minus quam dimidius, non tamquam libere contradicentes eundo in obviam, sed velut a dorso mussitantes et discedentes quasi furtim vellicantes, ut respirerem. retardabant tamen cunctantem me abripere atque excutere ab eis et transilire quo vocabar, cum diceret mihi consuetudo violenta: »putasne sine istis poteris?«

Sed iam tepidissime hoc dicebat.

vendar še zmirom nisem storil, pa tudi v prejšnje nazaj nisem več padel, ampak v bližini sem stal in si oddihoval. Pa sem iznova poskusil in spet sem se za korak primeknil, in spet za drobn korak, in že sem iztezal rokó po smotru, že ga domala prijel: pa ga le še nisem došel, nisem se ga doteknil, nisem se oprijel, venomer oklevajoč, bi li smrti odmril in zaživel življenju ali ne bi. Močnejše je bilo v meni pač zlo, ki sem ga bil navajen, mimo dobrega, ki sem ga bil nevajen. In čim bliže se mi je primikal odločilni trenotek, ki naj bi me bil preobrazil, s tem silnejšo grozo me je preplavljalo: a ni me odplávil, ni me obrnil več, le ustavil me je na sami prevési.

Zadrževale so me níčeve níčevnosti in nečimurne nečimurnosti, moje stare prijateljice, in potrzavale so me za odelo moje mesenosti in mi pomrmľjavale: »Kaj nas res zapuščaš?« In: »Od tistega trenotka nas ne bo na veke več k tebi!« In: »Od tistega trenotka ne boš tega in onega na veke več smel!« In kaj vse so mi navdihovale s tem svojim »tega in onega«, kaj so mi navdihovale, moj Bog! Tvoje usmiljenje odvrni to od duše tvojega hlapca! Kake ostudnosti so mi prišepetavale, kólikšne grdosti! Vendar jih nisem niti napol več slišal; tudi mi niso z odkritim ugovarjanjem stopale na pot, temveč le za hrbtóm prisikavale in me odhajajočega skrivaj poščipavale, da bi se ozrl. Kljub temu so mi zadrževale oklevajoči korak, da sem se le počasi odtrgaval in se jih otresal, namesto da bi bil v skoku prešél, kamor me je klicálo; zakaj oblastna navada mi je govorila: »Pa misliš, da boš zmogel brez njih?«

A beseda ji je bila že povsem medlá.

Drugi primer pa bodi iz 10. pogl. IX. knjige, tista ogromna perioda, ki je Augustinus v njej povzel svoj razgovor z bolno materjo o blaženem gledanju Boga v večnosti.

Govorila sva torej: Če bi zamolknil v človeku ves nemir mesene slè, če bi ugasnile predstave zemljé, vodá in zraka, če bi nebesni svod utihnil in duša sama sebi umolknila ter ne misleč več nase stopíla preko sebe, če bi umolknile sanje in utvare domišljije, če bi zadehníli vsi jeziki in izrazna známenja, skratka, če bi zamolknilo vse, prav vse, karkoli po izpreminjanju nastaja — zakaj kdor ima ušesa za poslušanje, njemu vse te stvari govorijo: Nismo se same naredile, ustvaril nas je, ki ostane vekomaj —, če bi se po teh besedah zdajci zamekníle v molk ter prisluškujoč okrenile uho k njemu, ki jih je ustvaril, če bi govoril Stvarnik samši sam, ne po njih, ampak po sebi, da bi slišali njegovo besedo ne po jeziku mesá, ne po glasu angela, ne po gromu oblaka, ne v uganki prilike, ampak njega samega, ki ga ljubimo v stvareh, da bi ga slišali samega brez stvari, kakor sva se sedajle midva stegnila po njem in se v jadrnem poletu misli doteknila večne, mimo vsega stvarstva trajajoče Modrosti, če bi bilo to stanje trajno in bi izginila vsa druga, tako malo slična gledanja, če bi ta podoba edina pograbilá svojega gledavca, ga použila in pogreznila v globino tihih radosti, da bi bilo večno življenje takšno, kakršen je bil ta bežni hip spoznanja, po katerem sva željno zavzdihnila: ali bi to ne biló tisto, kar: Pojdi v veselje svojega Gospoda?

V opombah k besedilu (str. 251—262) je Sovrè podal 31 konjektur za izboljšanje teksta Izpovedi, ki ga je za Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum dunajske akademije znanosti priredil Knöll, opirajoč se zlasti na najstarejši rokopis, Codex Sessorianus v nacionalni biblioteki Vittorio Emanuele v Rimu. Večino teh konjektur je Sovrè prepričevalno utemeljil. Zlasti na dveh mestih, Conf. X, 8, 15 in X, 35, 57, je šele on uredil tekst, da je razumljiv. V dveh primerih pa mu ne morem pritegniti. Conf. III, 7, 13 (Knöll 55, 20. 21): quid cui membro, quibus momentis, quibus partibus personisve congruat, se mu beseda personisve zdi sumljiva in sodi, da je zaprepísana iz kakega prislova, ki naj bi rabil za poudarek glagolu congruat, recimo praecipue, proficue ali podobno. Vendar je personisve na mestu in v prejšnjem utemeljeno s stavkom: aut in una domo videat aliquid tractari manibus a quoquam servo, quod facere non sinatur, qui pocula ministrat (Knöll 55, 3. 4). — Conf. VI, 3, 4: sed ubique totus es et nusquam locorum es (Knöll 118, 10). Sovrè meni, da bi bilo treba čitati: nusquam locorum non es (in ga ni kraja, kjer bi ne bil). Zdi se mi, da je pravilen tekst brez nikalnice non. Zmisel je: Bog ni v prostoru (kakor telesa), ker ni telesen lik. Prevesti je torej treba: Ti pa, najvišji in najbližji, najbolj skriti in najbolj očiti, ki nimaš udov, enih večjih, drugih manjših, ki si povsod cel in nikjer v prostoru, saj nisi takšen telesen lik, si vendar ustvaril človeka po svoji podobi in glej, človek je ves v prostoru, od nog do glave.

Srečno je Sovrè podal znani otroški klic: »Tolle lege, tolle lege!« Običajni prevod: »Vzemi, beri!« ni pravilen, kajti Augustinus je besedama dal ta pomen šele po daljšem premišljevanju. Prav za prav »Spreberi si, preberi si« ni

prevod, ampak nadomestilo za dvoumna sinonima »tolle, lege«, pa dobro nadomestilo, ki sodi v naslikani položaj (gl. opombo na str. 256—259).

Stoji, da je Sovrè dal Slovincem prevod Augustinovih Izpovedi, ki nas veliki narodi lahko zanj zavidajo.

F. K. Lukman

Louis Adamič: **Kriza v Ameriki**. Prevedel Anton Debeljak. Založba Tiskovne zadruga v Ljubljani 1932. 99 strani.

Slovenski rojak, ki piše v angleškem jeziku, se je predstavil s knjigo, ki nam dobro kaže veliki boj med kapitalom in delavstvom Amerike, nikakor pa ne dobimo pravega pojma iz nje o njegovi pisateljski kvaliteti. To je novinarsko razpravljanje človeka, ki je kot delavec v življenjskem boju preizkusil njegovo problematiko, a mu je lastna darovitost odprla pot v udobnejše razmere. Kaj je tu slovenskega, je tako težko povedati, kot bi ugibal o ameriški stavbi, ki so jo pomagale graditi slovenske roke. Njegova osebnost nikjer izraziteje ne izstopa, objektivirana v slog ameriškega žurnalizma, se drži v ozadju in pušča besedo le dejstvu. Sredi njih išče ravnovesja iz kaosa gospodarskih bojev v socialni misli, da naj vsa industrija služi skupni koristi podjetnikov in množice. Ta etos ga vodi, ko išče pot življenjske energije, odkrivajoč na eni strani brezobzirno pohlepnost industrije, na drugi pa rast pogubnih sil med delavstvom, ki groze uničiti morda več kot ponosno stavbo ameriške civilizacije. Gre za to, kateri svetovni red bo prevladal, če se zruši individualistični kapitalizem: ali nastopi socialna država, ali ruski državni kapitalizem. V podrobnem se izogiba krepke izrazne besede, če je ni v žargonu. Povsod čutimo neko obzirnost, ki rajši zataji pisateljsko originalnost in se zavija v splošno govorico, v neosebno resnost ali šaljivost, ki je doma v vsakdanjem izražanju, ni pa napor pisateljevega duha. To ni slika nastajanja kot v Besih Dostojevskega, to je le logika statistike, ki daje slutnjo velikih perspektiv. Pojavi niso ujeti v pristni življenjski barvi, ampak so bolj številke za prakso, osebnost je poenostavljena v poklic in v mehanizem matematike kakor zločinci v zaporu. To je znak nezdrave, racionalizirane ameriške kulture, ki mora enkrat roditi protisunek, iz sužnosti številke v svobodo osebnosti; daje pa tudi pogled v pisateljev slog, ki ni drugačen kot življenje. Dasi kaže dobrohotnost do nekdanj njemu enakih in jim v stiski da tudi po 10 dolarjev, vendar hrani osebno čuvstvo kot milijonar bogastvo, da ne najde izraza. Energija je skrita v celotni ideji knjige, tam je sočutje do svetovnega reda, v katerem osebnost izgine, odeta v ta prepričevalni slog. Gre le na veliko, kakor ga vodi duh njegove zemlje; kar je manjše, se le upošteva, a ljubezni ni vredno, pa naj bo v mišljenju ali v izrazu. Mestoma pa le še začutimo idealno rahločutnost in obzirnost povesti iz naše starejše dobe. Ali je to sled slovenstva ali ameriška kultura?

Dr. J. Šilc

Jon Svensson: **Nonni**. Prevedel dr. Joža Lovrenčič. Založba Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani 1933. 302 strani.

Zgodba o potovanju dvanajstletnega dečka z Islandskega na Dansko. Pisatelj pripoveduje v prvi osebi, je to en način, ki hoče skrajšati razdaljo